



Tat.

Gledališka igra v dveh dejanjih. Spisal F. G. Hrastničan.

Osebe:

Karoteč, pek.	Krček, občinski sluga.
Meta, njegova žena.	Veh, občinski komisar.
Jemor, učitelj.	Ropotar, učenec.

Več učencev.

Prvo dejanje.

Šolska soba. Učenci se pogovarjajo med seboj. Tupatam sune kak razposajenček svojega tovariša.

I. prizor.

Jemor, Učenci.

Jemor (vstopi. Učenci vstanejo. Učenci se še vedno pogovarjajo polglasno). Mir, če vstopim v sobo! Ne veste li, kaj morate storiti, če stopi učitelj v učilnico? Kolikokrat naj vam to še povem? Danes vas zadnjič opominjam: če vstopi učitelj v sobo, morajo učenci molčati. Saj za pogovarjanje imate pred šolo in po šoli dovolj časa. Sedite! (Učenci sedejo. Učitelj gre k mizi, vzame razrednico in vpraša:) Kdo manjka?

Prvi učenec. Ropotar!

Jemor. Kaj mu pa je? Ali se mu je morda kaj pripetilo? (Vsi so tiho. Učenci se pogledujejo.) Torej ne ve nihče, kaj mu je?

Drugi učenec (počasi vstaja). Jaz, gospod učitelj, jaz vem prav dobro, kaj mu je!

Jemor. No, govori, če veš!

Drugi učenec. Gospod učitelj, ne upam se, ker bi bili hudi!

Jemor. Kaj je torej, povej hitro!

Drugi učenec (boječe in počasi). Pri-pri Ka-ro-ro-te-ču je u-ukradel dva prstana . . .

Jemor (začudeno). Kaj, ali si prišel ob pamet? Ropotar ni — tat!

Drugi učenec. Da, gospod učitelj, kar sem vam povedal, je gola resnica. Karotečeva teta je rekla moji mami, da ga pride v šolo sama tožit. In huda je bila, res, prav huda!

Jemor. Torej je res, kar mi pripoveduješ? Hm-hm . . . (Maje z glavo.)

Drugi učenec. Da, gospod učitelj, res je, res!

Jemor. In zakaj ga tedaj ni v šoli?

Drugi učenec. Ko so zapazili, da so prstani zmanjkali, je zbežal, in ne morejo ga dobiti!

Jemor. Tè-tè! . . . To je žalostna novica, dragi učenci, prav žalostna! Gotovo se še spominjate na ono povest, ki sem vam jo še pred kratkim pravil o fantu, ki je začel krasti pri šivankah in ki je potem kradel vedno dragocenejše reči ter naposled umrl sramotne smrti na vislicah. In kako je tedaj Ropotar zvesto poslušal to prigodbo, se gotovo tudi spominjate!

Učenci. Da, gospod učitelj, prav dobro se spominjamo.

Jemor. Ne, to mi ne gre iz glave, da bi bil Ropotar tat, ne, ne, to skoraj ni mogoče . . .

Drugi učenec. Toda, gospod učitelj, Karotečeva teta je to sama pravila moji mami in ta si tega gotovo ni izmislila!

Jemor. No, saj to bomo še vse zvedeli. Saj nemogočega ni nič na svetu. Toda vzemite si Ropotarja za svaričen zgled. Vidite, kaj se še lahko z Ropotarjem zgodi! Na vislicah še lahko konča svoje življenje! In kaj potem? Ne samo on, ampak vsi, ki so kdaj občevali z njim, bodo bolj ko ne nesrečni. Ljudje bi s prstom kazali za njegovo bedno materjo ter si šepetali: „Ta je mati onega, ki so ga danes obesili!“ Kaj mislite, kako bi to bolelo nesrečno mater! In ljudje bi šli dalje in srečali mene. Takoj bi kdo pocukal svojega tovariša ter mu rekel: „Glej, ta je bil njegov učitelj! Zakaj ga ni bolje vzgajal, zakaj ga pri prvem slučaju ni kaznoval?“ Ali mislite, da bi bilo to meni prijetno? Nikakor ne! Torej varujte se te grde pregrehe, varujte se tatvine! Saj če kaj potrebujete, lahko prosite svoje ljube starše, in če ste tega vredni, za kar prosite, vam bodo, če morejo, gotovo dali. Ako bi pa ne mogli, pridite k meni, in vsakemu iz srca rad dam, če vidim, da je priden, in to, za kar prosi, res potrebuje. Torej še enkrat vas prosim, otroci, bodite pametni in ne posnemajte nesrečnega svojega součenca, ne posnemajte Ropotarja! Sedaj veste, kake nasledke ima tatvina za tata samega, za njegove starše, za njegove učitelje. In jaz mislim in tudi zahtevam od vas, da boste uvaževali moje opomine. Razložil sem vam natanko vse, kar je velela vest meni, vašemu učitelju. Ali boste izpolnjevali vse, kar sem vam povedal?

Učenci. Da, gospod učitelj, natančno se hočemo držati vaših naukov!

Jemor. Dobro! Če ste govorili resnico, pokaže bodočnost! A če izpolnite vse, kar ste mi obljubili, blagor vam! Zakaj svojim staršem boste v diko, svojim učiteljem v veselje ter svojemu narodu v slavo!

II. prizor.

Meta. Prejšnji.

Meta (vstopi vsa razburjena medtem, ko *Jemor* še govori). Dober dan, gospod učitelj . . . Moj — moj Bog . . . Kaj se je zgo — zgo — dilo . . . Veste — — oni Ropotarjev fant . . . tisti . . . tat . . . tat . . . mi je ukr — ukradel . . . moja . . . prstana . . . (Joče.)

Jemor. Slišal sem že nekaj o tem; učenci so mi pravili, in prav obžalujem vas.

Meta. Oh, in ravno ta prstan! . . . Moj Bog, kaj poreče moj mož?

Jemor. Toda kako je mogel priti do vaših prstanov?

Meta. Glejte, to je bilo pa tako-le: Ker smo imeli danes toliko dela v pekariji, sem poklicala Ropotarjevega fanta, da bi nam pomagal devati kruh v peč. Jaz sem mesla testo, zato sem dala tudi svoja prstana na polico. Bila sta poročni prstan in pa oni, ki mi ga je prinesel moj mož iz Ljubljane za god. Ropotar je gledal ves čas za menoj, ko sem nesla prstana na polico, a ker nisem nikdar nič nepoštenega slišala o njem, sem ju brez skrbi položila tja . . . No, nihče ju ni mogel drugi vzeti ko Ropotar! . . .

Jemor. To je res prav sitna stvar . . . A jaz vam sedaj ne morem ničesar pomagati.

Meta (tožno, proseče). Moj Bog, gospod Jemor, vi mi ne morete pomagati? Torej ne bom videla nikdar več svojih prstanov? Toda moj mož, moj mož, kaj ta reče?

Jemor. Jako obžalujem vašo nesrečo, a drugega vam ne morem ničesar storiti kakor to, da vam povem sledeče: Edini pripomoček, da dobite prstana, je še občinski urad. Pojdite tja, razložite vse in zahtevajte, da še danes poiščejo Ropotarja, in če ju še ni prodal, ju gotovo dobite nazaj!

Meta. Oj, hvala, gospod učitelj, za vaš svet; takoj grem na občino in ga naznanim! O, imeli te bomo še, ti prebrisan tat — — ti . . . (Žuga s pestjo ter hitro odide.)

Med glasnim smehom učencev pade zaštor.

Drugo dejanje.

Soba pri Karoteču. Preprosta oprava. Za mizo sedi Meta ter plete.

I. prizor.

Meta.

Meta. O, dobili te bomo, dobili, ti tat preklicani! Ha, ali misliš, da imam zate prstane? O, ni treba misliti, ne, da bi ušel! V dobrih in močnih rokah si. (Tiho zase.) Naznanila sem ga, da, to je bilo najbolje. Gospod Jemor mi je dal najboljši svet; saj če je ta preklicani fant enkrat v rokah zakona, nam ne more več uiti. Da, da, to je bilo predrzno tatinstvo in vredno, da se naznani! (Jezno, glasno.) O, pa saj te bodo izplačali! 25 jih dobiš, 25 sivih prstanov, da veš! (Zunaj prihajajo stopinje.) Kdo neki prihaja? (Trkanje.) Naprej! Nič ne sliši. Moj Bog, gotovo prihajajo z Ropotarjem! Da, gotovo so ga dobili, oj, in sedaj dobim zopet svoja prstana nazaj! (Zopet trkanje.) Naprej! Le naprej!

II. prizor.

Jemor. Prejšnja.

Jemor (ima palico, klobuk in površnik). Dober dan!

Meta (v zadregi). O, dober dan, gospod učitelj! To je lepo, da nas obiščete! Prosim, odložite! (Vzame klobuk, palico in površnik in obesí vse na

obešalnik.) Izvolite sesti! (Jemor sede. Meta gre k omarici, vzame steklenico vina in dva kozarca iz nje ter vse postavi na mizo.) Ne zamerite, gospod učitelj, da vam ne morem postreči z boljšim; to je edino, kar imam doma.

Jemor. Oh, hvala, ne trudite se preveč zame!

Meta. E, to ni nikak trud, gospod učitelj!

Jemor. Pustiva sedaj trud na strani in zmeniva se kaj drugega! — Kaj sem hotel že reči? Kaj bo z Ropotarjem, ali bo kaj?

Meta. Mislim, da ga dobodo! Na občini so rekli, da ga gotovo dobe!

Jemor. Toda ne vem, kako je to, da mi ne gre v glavo, da bi bil Ropotar ukradel prstana, ko je bil vendar tako pošten fant!

Meta. Moj Bog, kar raztrgala bi ga!

Jemor. No, no, mamka, tako hudo pa še tudi ni!

Meta. Kaj pa mislite, dva zlata prstana, to je vendar nekaj!

Jemor. Seveda je, a saj ju dobite zopet!

Meta (premišljeno, mirno). Pijte, gospod učitelj, pijte! Prijela me je zopet tista jeza, da sem skoraj pozabila na vino. (Natoči mu.)

Jemor. Kje pa je gospod soprog?

Meta. Sedaj spi, o, da bi se le ne zbudil!

Jemor. Ali ste mu pač povedali svojo nezgodo?

Meta. Ne, prav ničesar! Zato se pa tudi tako bojim!

Jemor. Pojdite in zbudite ga, da ne pride vse tako nenadno!

Meta. Oh, saj se bo še zgodaj zbudil!

Jemor. Pa mu boste vendar vse razložili!

Meta. Tega se ravno ne upam!

III. prizor.

Prejšnja. Ropotar. Krček. Veh.

(Veh v navadni obleki, Krček v uniformi občinskega sluga. Veh nosi pod pazduho več papirjev. Krček drži Ropotarja za tilnik.)

Meta (skoči jezno na Ropotarja). Torej te imam, ti tat tatinski ... ti ... (Hoče ga udariti. V tem jo primeta Jemor in Veh.)

Veh. Tako se pa nismo zmenili, mati; vi do fanta nimate druge pravice kot da terjate od njega prstana!

Ropotar (jokaje). Kaj jih bo terjala, ko jih nisem vzel in ko jih nimam!

Krček. Molči, fant!

Jemor (stopi pred Ropotarja). Ropotar, povej mi po pravici, ali si res ukradel prstana?

Ropotar (boječe). Oh, gospod učitelj, vi tukaj? Moj Bog, saj me poznate, da sem bil vedno pošten in da nisem ničesar nikdar ukradel! Zagotavljam vas, da nisem vzel prstanov. Da je to resnica, se bo še izkazalo: prej ali slej se resnica vedno izkaže. O, da bi se le kmalu izkazala!

Veh (sede k mizi in piše). Gospod Jemor, vi ste učitelj Ropotarjev! Ali je bil kdaj nepošten, kar ga poznate? Ali je kdaj okradel koga izmed svojih součencev?

Jemor. Zagotavljam vas, gospod komisar, kolikor časa ga jaz poznam, ni ukradel nikomur ničesar! In jaz tudi ne verjamem, da bi on ta prstana izmaknil!

Ropotar. Hvala, gospod učitelj, stoterna hvala, videli boste, da nisem jaz ničesar ukradel, in ponosni boste lahko name.

Meta. Ponosen, ha, ponosen si lahko na svoje poštenje, haha!

Veh. Tiho! (Vrata se odpro.)

IV. prizor.

Prejšnji. Karoteč.

Karoteč (vstopi). Za Boga, kaj pa imate? Meta, kaj je, da me budite iz spanja?

Meta (zase). Moj Bog, sedaj bom morala vse povedati!

Karoteč. Hitro, če misliš!

Meta. O, saj ne mislim!

Karoteč. Povej hitro, kaj je?

Meta. Ta — ta — Ro — o — po — taar — je ukradel moja — pr — pr — stana . . .

Karoteč (smehljaje). Katera prstana?

Meta. Poročnega in pa onega, ki si mi ga dal za god . . .

Karoteč. Hahaha! — Ta dva?

Meta. Oh, moj Bog!

Karoteč. Ta dva sem vendar jaz shranil. Kaj pa misliš, da pustiš prstana tam na polici, da jih res kdo ukrade?! (Odpre miznico.) Vidiš ju, tu-le sta!

Ropotar (poskoči). Pravica se je izkazala, saj sem rekel, da se mora izkazati! Juheee!

Meta. Oh, moja ljuba prstana! Ti ubogi Ropotar, prosim, odpusti mi, da sem te tako krivo sodila! In vi vsi mi odpustite, da sem vas tako nepotrebno nadlegovala. Sedaj pa vina na mizo, in pili bomo in peli, da bo vse pokalo! (Prinese vina in kozarce na mizo. Vsi pojo „Bratci veseli vsi . . .“)

Med petjem pade zastor.

Brada, usta in nos.

Spisal E. Gangl.



Udo so se sporekli brada, usta in nos. Bili bi se stepli do krvi, pa k sreči niso mogli drug do drugega. Jezno se je vihal nos, brada se je brez prestanka gibala gorindol, a usta so kričala: „Le glejte, kakšna soseda imam!“

In kaj se je zgodilo?

Otrokova usta so dobivala večkrat kaj dobrega in sladkega. Otrok, ki je nosil te dobre in sladke reči v usta, je bil neroden in je umazal zdaj nos, zdaj brado, da sta bila vsa lisasta in mokra. Nos je kihal od jeze,